

snim okvirom s prizorima iz onodobne školske prakse, a ostatak knjižice bogato je ilustriran drvorezima. Svaki odjeljak otvara novi drvorez, a u toj tehnici otisnute su i slike dvanaestorice apostola uz koje stoje riječi koje su, prema predaji, prvi put izgovorili. Doduše, slike apostola su izmiješane i njihove ikonografske oznake ne odgovaraju riječima simbola, ali kako je takav poredak nastao u prvom izdanju, urednik je zadržao isti kako bi ovaj pretisak vjerno dočarao original. Posljednji list *Počelnice* značajan je za povijest tiskarstva jer sadrži Toressanijev tiskarski znak – kulu s kruništem i njegovim inicijalima.

Kako priređivači kažu, ova knjižica nastala je u želji da se čitanje glagoljskog pisma ne ugasi među učenicima i studentima, već da se raširi i među ostalim ljubiteljima naše pisane kulture. Čini se da je to bio dovoljan razlog za pretisak ovog starog izdanja koje se čitatelju preporučuje kao vrijedan doprinos za poznavanje vlastite kulture i povijesti.

Tonija Vladislavić

Federicus Chrysogonus / Federik Grisogono, *Speculum astronomicum / Astronomsko zrcalo*, pr. Mihaela Girardi-Karšulin i Olga Perić; prev. Tomislav Čepulić, Institut za filozofiju, Zagreb 2007., 291 str.

Još jedan velik doprinos hrvatskoj filozofsko-povijesnoj baštini dale su Mihaela Girardi-Karšulin i Olga Perić, priredivši kritičko paralelno izdanje prijepisa latinskoga originala i hrvatskoga prijevoda djela Federika Grisogona Zadrana pod naslovom *Speculum astronomicum terminans intellectum humanum in omni scientia Federici Chrysogoni Iadertini (Astronomsko zrcalo koje omeđuje ljudski razum u svakoj znanosti autora Federika Grisogona Zadrana)*. Ovim izdanjem zaokružen je prijevod cjelokupnog opusa ovoga renesansnog mislioca (prvo Grisogonovo djelo pod naslovom *Federici Chrysogoni nobilis Iadertini, artium et medicinae doctoris subtilissimi et astrologi excellentissimi de modo colegiandi, pronosticandi et curandi febres necnon de humana felicitate ac denique de fluxu et refluxu maris lucubrationes nuperrime in lucem editae*, prvi put tiskano u Veneciji 1528., godine, koje je preveo Jakov Stipišić, a uredili Branko Kesić i Biserka Belicza, objavio je Razred za medicinske znanosti HAZU 1990. godine u: *Rasprave i građa za povijest znanosti*, sv. 6.)

Hrvatsko izdanje *Astronomskog zrcala* svjetlo dana doživjelo je upravo 2007. godine, kada je obilježena 500. obljetnica od prvoga tiskanja knjige. Rezultat je to mukotrpnoga rada čitavoga tima stručnjaka, a glavne zasluge imaju urednice izdanja Mihaela Girardi-Karšulin, filozof, i Olja Perić, klasična filologinja, koja je izvršila i filološku redakciju prijepisa, te Tomislav Čepulić, koji je napisao Grisogonov kratki životopis i načinio prijevod latinskoga prijepisa. To djelo ovoga znamenitoga zadarskog doktora filozofije i medicine Federika Grisogona Zadrana (Federicus Chrysogonus) prvi put izdano je u Veneciji 1507., a izuzetna mu je i bibliotečna rijetkost. Naime, postoje samo dva primjerka u javnim bibliotekama. Jedan se nalazi u Nacionalnoj biblioteci Marciana u Veneciji, a drugi u biblioteci Katoličkoga sveučilišta Sacro Cuore u Bresciji. Stoga na vrijednosti dobiva i dodatak u ovome hrvatskome izdanju koji donosi faksimil prvoga izdanja (231-291).

Grisogono, kao renesansni mislilac filozof, tipičan je predstavnik svoga vremena, koji u svome filozofskom promišljanju ne poznaje prepreke između matematike, metafizike i prirodnih znanosti, stoga i ovo djelo karakterizira interdisciplinarnost. U predgovoru hrvatskoga iz-

danja (IX-XI) urednice Mihaela Girardi-Karšulin i Olga Perić osvrću se na jedan od središnjih problema u izdavanju djela renesansne filozofske provenijencije, a to je upravo interdisciplinarni pristup tekstovima hrvatske renesansne latinističke filozofije, koji zahtijeva timski rad i okupljanje većeg broja stručnjaka iz različitih znanstvenih područja: filozofa, povjesničara znanosti (matematičara, fizičara i dr.), filologa i drugih znanstvenika. U drugome poglavlju pod naslovom "Temeljni problemi i recepcija *Astronomskoga zrcala*" Federika Grisogona (1472. – 1538.), radi boljšega razumijevanja značenja i vrijednosti djela, Mihaela Girardi-Karšulin utvrđuje tematiku i pristup, kome se obraća te daje objašnjenje što konkretno, gledano iz povijesno-filozofske perspektive, znače pojmovi *speculum*, *speculatio* i naposljetku *speculum astronomicum*, s obzirom na to da su u srednjemu vijeku i renesansi mnoge knjige u naslovu uključivale metaforu zrcala, primjerice *Speculum astronomiae* Alberta Velikog. Za razliku od većine knjiga koje u naslovu sadrže izraz *speculum* i koje obuhvaćaju najrazličitije sadržaje u enciklopedijskome smislu, središte Grisogonovih promatranja u njegovu *Astronomskom zrcalu* jesu matematika kao znanost i njezine različite discipline (aritmetika, geometrija, glazba i astronomija-astrologija). *Astronomsko zrcalo* Federika Grisogona, prema M. Girardi-Karšulin, najvjerojatnije je zbirka Grisogonovih predavanja održanih na Akademiji u Padovi.

Poglavlje pod naslovom "Životopis Federika Grisogona i napomene prevoditelja o uspostavi teksta" (XXXIX-XLV), prethodi samom kritičkom izdanju djela. Prevoditelj Tomislav Čepulić donosi vrlo kratak životopis i u osnovne crtice iz života i djelovanja Federika Grisogona Zadrana iz razloga što je o njemu sačuvano razmjerno malo podataka. U napomenama o uspostavi teksta istaknute su pravopisne nedosljednosti u izvornom tekstu i navedena su načela korištena pri pripremi izvornika za objavljivanje, a na kraju su dodana i neka objašnjenja vezana uz prijevod.

Nakon poslanice (epistole) izdavača Marka Antonija Contarinija (4-9) slijedi prvi Grisogonov tekst u knjizi: *Govor (Oratio)* (10-25), koji je Grisogono javno održao na Akademiji u Padovi. Govor sadrži vrlo kratku Grisogonovu biografiju, odnosno njegovo predstavljanje slušateljima u najosnovnijim crtama. To je neka vrsta njegove intelektualne biografije u kojoj on izlaže svoj znanstveni put od rodnoga Zadra do Padove i predmet svoga znanstvenoga istraživanja (matematika i astrologija).

Potom slijedi spis na koji se u užem smislu odnosi naslov *Speculum astronomicum*. Taj se spis dijeli na dvije cjeline: "Uvod u Euklidovu knjigu *Elementata*" i na izlaganje pod naslovom "Više od izlaganja" koji se dijele opet na više poglavlja i potpoglavlja.

Prva cjelina nosi naslov "Uvod u Euklidovu knjigu *Elementata*" (27-29) i dijeli se na četiri rasprave (poglavlja), a prva rasprava opet se dijeli na četiri potpoglavlja u kojima se razmatra o djelatnom, tvarnom, formalnom i finalnom uzroku Euklidovih *Elementata* (29-49). U drugoj, trećoj i četvrtoj raspravi Grisogono iznosi pohvale matematičkim disciplinama aritmetici, glazbi i astrologiji (49-77).

Druga cjelina djela, naslovljena "Više od izlaganja. Jer je konačno rješenje za Euklidovu knjigu *Elementata* veleučenoga doktora umijeća i medicine Federika Grisogona Zadrana" (78-119), podijeljena je na deset poglavlja: o točki, crtama, kutovima, likovima, krugu, trokutu, o paralelama i postulatima te o aksiomima.

Izvan numeracije nalazi se poglavlje pod naslovom "U vezi s prvom Euklidovom propozicijom" (119-125) u kojemu Grisogono daje sažet pregled Euklidovih *Elementata* i njegovu

filozofsku ocjenu, a posebno ocjenu metode koju primjenjuje Euklid, te poglavlje naslovljeno "Prvi Euklidov teorem" (125-139) u kojemu analizira metodu Euklidova izvoda, daje joj pohvalno mišljenje te ju na kraju uspoređuje s definicijom silogizma. Time završava *Astronomsko zrcalo*. No u dodatku djela objavljena su pohvalna mišljenja o djelu Federika Grisogona od strane njegovih suvremenika i kolega u struci Petra Partenije, Nardina Celinea, Jeronima i Nikole Angela, Mateja Binija, Marka Antonija Cipranina i Lovre Bruska (140-147).

Može se uočiti da je najveći dio *Astronomskoga zrcala* posvećen Euklidovim *Elementima* koje Grisogono želi smjestiti unutar cjelokupne podjele matematike (aritmetika, glazba, geometrija) i elaborirati dignitet i značenje svake od matematičkih disciplina. U *Astronomskom zrcalu* "zrcali" se Grisogonov strastveni interes i oduševljenje za matematiku i filozofiju, uz dizanje matematičkih disciplina, aritmetike, geometrije, glazbe, astronomije i astrologije, njegovo veliko zanimanje za Euklidove *Elemente*, a posebice je zamjetna njegova velika sklonost astrologiji. Grisogono astrologiju drži najvišom teorijskom i istodobno korisnom znanošću. Načelnim pojmom korisne teorijske znanosti Grisogono je surađivao na dokidanju tradicionalnog pojma teorijske znanosti, te time i na otvaranju mogućnosti za konstituiranje novovjekovne ideje znanosti.

Filozofskim komentarima koje je, uz kritičko hrvatsko-latinsko izdanje, napisala Mihaela Girardi-Karšulin (151-210), te na kraju knjige dodanim detaljnim kazalom pojmova (sastavio Tomislav Čepulić) i iscrpnom bibliografijom o Federiku Grisogonu (sastavila Ivana Skuhala Karasman), ovo vrijedno kritičko izdanje dobiva punu znanstveno-stručnu vrijednost i funkcionalnost pri korištenju, te je namijenjen ne samo znanstvenim korisnicima, već i studentima, pa i onima koji se žele bolje upoznati sa životom i djelom ovog znamenitoga renesansnoga mislioca.

Zrinka Novak

Statut grada Koprivnice / Statuta civitatis Capronczensis, prevela i priredila Karmen Levanić, *Fontes Capronczenses*. Izvori za povijest Koprivnice, knj. 2, Muzej grada Koprivnice i Državni arhiv u Varaždinu, Koprivnica 2006., 127 str.

U suradnji Muzeja grada Koprivnice i Državnog arhiva u Varaždinu 2006. godine objelodanjeno je prvo izdanje *Statuta grada Koprivnice/Statuta civitatis Capronczensis*. Iako je Muzej grada Koprivnice, od svog osnutka 1945. godine, pridavao veliku važnost prikupljanju i objavljivanju izvora za povijest Koprivnice, zamišljeni projekt dobiva na vrijednosti pedesetih godina XX. stoljeća, kada započinje dugotrajna suradnja između Muzeja grada Koprivnice na čelu s ravnateljem dr. Leanderom Brozovićem i Povijesnog Arhiva u Varaždinu na čelu s ravnateljem Mirkom Androićem. Suradnja je rezultirala pokretanjem edicije *Fontes Capronczenses* kojoj je cilj u višegodišnjem kontinuitetu objaviti građu za povijest Koprivnice.

Kritičko izdanje koje je ovdje predstavljeno donosi prijepis Statuta iz 1752./1753. godine, a riječ je o "sljedniku" pravne privilegije iz 1356. godine kojom je Koprivnica dobila status Slobodnog kraljevskog grada. Knjigu je prevela i priredila Karmen Levanić, a *Predgovor* (7-8) je napisao Dražen Erenčić.

Statuti gradskih komuna i povlastice Slobodnih kraljevskih gradova s posebnim osvrtom na grad Koprivnicu (9-29) uvodna je studija Mirjane Matijević Sokol u kojoj autorica analizira procese